

MUALLÂ b. MANSÛR

BİBLİYOGRAFYA :

Muallâ b. Mansûr, *Nevâdiru Mu'allâ b. Mansûr*, İÜ Ktp., AY, nr. A-4352, tür.yer.; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 341; Halife b. Hayyât, *et-Târîh* (Ömerî), s. 474; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, VII, 395; İcî, *es-Şikât*, s. 435; Osman b. Saïd ed-Dârimî, *et-Târîh* (nşr. Ahmed M. Nûr Seyf), Dimaşk, ts. (Dârü'l-Me'mûn li't-tûrâs), s. 218; Dûlâbî, *el-Kûnâ ve'l-esmâ'* (nşr. Zekeriyâ Umeyrât - Ahmed Şemseddin), Beyrut 1420/1999, s. 376; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerh ve't-ta'dil*, VIII, 334; İbn Adî, *el-Kâmil*, VI, 2372; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Teceddüd), s. 257; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, XIII, 188-190; Şîrâzî, *Tabakâtü'l-fukahâ'*, s. 137; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XXVIII, 291-297; Kureşî, *el-Cevâhirü'l-mu'diyye*, II, 384, 620; III, 124, 492-493, 518, 605; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, III, 402; Mahmûd b. Süleyman el-Kefevî, *Ketâ'ibü a'lâmî'l-ahyâr min fukahâ'i mezhebi'n-Nu'mânî'l-muhtâr*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 630, vr. 98*; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1980; Sezgin, *GAS*, I, 434; Eyyüp Saïd Kaya, *Mezheblerin Teşekkülünden Sonra Fikhi İstidlâl* (doktora tezi, 2001), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 140.

EYYÜP SAİD KAYA

MUALLÂ MEZARLIĞI

(bk. CENNETÜ'İ-MUALLÂ).

MUALLAK

(المعلق)

Senedinin müellif tarafından kısmından bir veya daha çok râvisi zikredilmeyen hadis anlamında terim.

Sözlükte "askıda bırakılmış" mânasına gelen **muallak** kelimesi, terim olarak hadisin senedinin baş tarafından (müellifin bulunduğu kısımdan) bir veya arka arkaya birkaç râvisinin yahut bütün râvilerinin zikredilmediği, "قال رسول الله صلى الله عليه وسلم" diye doğrudan Hz. Peygamber'e veya bir sahâbi yahut bir tâbiyye isnat edilen hadis demektir. Hadisi bu şekilde rivayet etmeye ta'lik adı verilir. Bir yazıda ayrı yazılması gereken harflerin birbirine karıştırılmasına, dişli harflerin dişlerinin belirtilmemiş olmasına da muallak denilmiştir. Hadis ilminde bu terimi ilk olarak Dârekutnî'nin kullandığı bildirilmektedir. Bu tür hadislerden sadece kesinlik belirten cezm sığasıyla "söyledi, rivayet etti, yaptı" gibi mâlûm fiillerle rivayet edilenlere muallak denileceğini söyleyenler varsa da özellikle sonraki dönemlerde "söylendi, rivayet edildi, rivayet edilir" gibi meçhul fiillerle (temrîz sığasıyla) nakledilenlere de bu ismin verildiği görülmektedir. Böyle bir rivayetin senedinde müellifin yalnız hocasını zikretmemesi halinde onu neden zikretmediği açıkça bilinmelidir. Aksi takdirde bu rivayet müdellelele karışır.

Muallak hadis senedinde kopukluk bulunduğuna için zayıf sayılırsa da onu eserine alan âlimin metoduna bakarak hüküm vermenin daha uygun olacağı söylenmiş, sahih hadisleri toplamak maksadıyla yazılan eserlerdeki muallak hadislerin kitabın müellifine göre sahih kabul edilebileceği ileri sürülmüştür. Ancak bu konu tartışmalıdır. Bu tür rivayetlerin aynı kitap içindeki müsned hadisler ayarında olmadığı ise kesindir. Öte yandan zayıf hadislerin cezm sığalarıyla muallak olarak rivayet edilmesi uygun görülmemiş, bu hadislerin muallak olarak rivayet edileceği zaman temrîz sığasıyla nakledilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bu tür rivayetler, bilhassa Buhârî'nin *el-Câmi'u's-şâhîh*'inde bir sayıma göre 1341 adet olup bunların büyük bir kısmı *Şâhîh*'in diğer yerlerinde senedleriyle birlikte verilmiş, sadece 160'ının muttasıl rivayetine eserin hiçbir bölümünde rastlanmamıştır. İbn Hacer el-Askalânî, Buhârî'nin *el-Câmi'u's-şâhîh*'indeki muallak hadislerin muttasıl rivayetlerini tespit etmiş, bunları *Fethu'l-bârî*'nin ilgili yerlerinde ve bu şerhin *Hedyü's-sârî* adlı mukaddimesinde zikretmiş, ayrıca *Tag'liku't-ta'lik*'te bir araya getirmiştir. Buhârî bu tür hadisleri ya cezm veya temrîz sığasıyla nakletmiştir. Cezm sığasıyla olanlar eğer bir sahâbiden gelmişse Buhârî'ye göre sahihtir. Sahâbiden sonraki bir râviden nakledilmişse râviye nisbet edilmesi sahih demektir. Bu durumda râvi ile ondan önceki râviler incelenip ona göre hüküm verilmelidir. Temrîz sığasıyla nakledilenlerin sahih olsalar bile musannifin öngördüğü ölçülere uymadığı veya mâna ile rivayet edildiği ya da zayıf olduğu anlaşılır.

Müslim'in *el-Câmi'u's-şâhîh*'inde çok az muallak hadis vardır. Eserin mukaddime kısmından sonra başka bir bölümde muttasıl rivayeti verilmemiş sadece bir muallak hadis vardır. Bunun dışında İbn Hacer'in tesbitine göre muttasıl bir hadisin farklı senedine (mütâbaat) işaret etmek maksadıyla altı muallak, altı da mübhem hadis zikredilmiştir.

Hadisi muallak olarak rivayet etmenin bazı sebepleri vardır. Bir eserdeki muallak hadis o kitabın başka bir yerinde muttasıl olarak verilmişse, kitabın hacmini büyütmemek için ta'lik yolu seçilmiştir. Bunun yanında nakledilen hadisin kitap yazılırken benimsenen ölçülere uymaması, doğrudan bir kitaptan alınmış olması, sadece senedin bir yerindeki bir meseleye açıklık getirmek için hadisin yalnız o

kısımının verilmesi zarureti ya da hadisin başka âlimlere göre sahih olsa da müellife göre zayıf olması gibi sebepler söz konusudur. Bilhassa temrîz sığasıyla nakledilen bazı muallak hadislerin ya kısaltıldığı veya mânen rivayet edildiği yahut hafif bir illeti bulunduğu için bu şekilde nakledildiği söylenmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü's-Salâh, *Ulümü'l-hadis*, s. 20-21, 61-64, 164; Nevevî, *Şerhu Müslim*, I, 16 vd.; İbn Hacer, *Hedyü's-sârî* (Sa'd), I, 15-18; II, 223; a.m.f., *en-Nüket 'alâ Kitâbi İbni's-Şalâh* (nşr. Rebî' b. Hâdî Umeyr), Medine 1404/1984, I, 323-354; II, 599-603; a.m.f., *Tag'liku't-Ta'lik* (nşr. Saïd Abdurrahman Mûsâ el-Kazekî), Beyrut-Dimaşk-Amman 1405/1985, I, 283-309; II, 7-13; Zeynüd-din el-İrâkî, *et-Takyîd ve'l-izâh*, Beyrut 1991, s. 36-40, 89-93; Şemseddin es-Sehâvî, *Fethu'l-muğîş* (nşr. Ali Hüseyin Ali), Beyrut 1412/1992, I, 61 vd.; Süyûtî, *Tedribü'r-râvî* (nşr. Abdülvehâb Abdüllatif), Kahire 1385/1966, I, 117-121, 219-221; II, 70; Ali el-Kârî, *Şerhu Nuhbeti'l-fiker*, İstanbul 1327, s. 106-108, 191; Emir es-San'ânî, *Tauzîhu'l-efkâr* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Medine, ts. (el-Mektebetü's-selefiyye), I, 134-150; Leknevî, *Zaferü'l-emânî* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Beyrut 1416, s. 133 vd., 224 vd.; *Tecrid Tercemesi*, Mukaddime, I, 157-162; Haldûn el-Ahdeb, *Esbâbü ihtilâfi'l-muhaddişin*, Cidde 1405/1985, I, 326-342.

ABDULLAH AYDINLI

MUALLAKÂT

(المعلقات)

Câhiliye döneminde yedi (veya on) şaire ait seçkin kaside koleksiyonuna verilen ad.

Sözlükte "bir şeyi diğeriyle irtibatlandırmak, bir şeyle ilgilenip onu beğenmek ve sevmek" anlamındaki **alak** (alâka) kökünden türeyen **muallakât** kelimesinin çoğulu olan **muallakât** "beğenildiği için herkesin görebileceği bir yere asılan, sergilenen şiirler" demektir (*Lisânü'l-Arab*, "alâk" md.). Kelime ilk defa muhtemelen, IV. (X.) yüzyılın ilk yarısında telif edilen Ebû Zeyd el-Kureşî'nin *Cemheretü eş-âri'l-Arab*'ında görülür. Yedi bölümden oluşan antolojide birinci bölümü "Muallakât" başlığı altında sekiz muallaka şairinin kasideleri oluşturmaktadır. Bu şiirler için "es-seb'u't-tivâl" (yedi uzun kaside), "sümût" (dizili inciler), "müzehhebât" (yalız şiirler), "seb'ıyyât" (yedi kaside) ve daha yeni eserlerde "mukalledât" (asırlardan devredilen eski şiirler), "müsemmetât" (inci dizileri) isimleri de kullanılmaktadır.

Rivayete göre muallakât, Câhiliye devri Arap yarımadasının çeşitli yörelerinde kurulan Ukâz vb. panayırlarda düzenle-